

TARTALOMSZABÁLYOZÁS A KÖZÖSSÉGI MÉDIA KORÁBAN

Bukor Liza

**Gosztonyi Gergely: *Cenzúra
Arisztoteléstől a Facebookig.*
Budapest, Gondolat Kiadó, 2022.**

A Gondolat Kiadó gondozásában megjelent kötet a Szerző* nehéz feladatra vállalkozott, a folyamatosan és dinamikusan változó internet és közösségi média korában a tartalomszabályozás és a cenzúra határmezsgyéje igencsak vékony, a szabályozási igény és a szabályozási hajlandóság más-más mértékben és módon jelenik meg az egyes időszakokban és egyes államokban, ugyanakkor kétségtelen, hogy az online cenzúra problematikája egyre jelentősebb kérdéseket vet fel. Ám a témakörben átfogó, magyar nyelvű monográfia eddig kevés készült. A kötet alapját képező 12 fejezetet a Szerző további alfejezetekre és pontokra is bontotta, ami a téma széles spektrumú áttekintését teszi lehetővé.

A kötet már az első, szemléletes képekkel illusztrált bevezető fejezetben megragadja az Olvasók figyelmét, olvasmányos, valós példákkal indít a cenzúra tárgyköréből, amelyből kitűnik, hogy a cenzúra globális jelenségként az offline és az online térben egyaránt fellelhető. A Szerző rögzíti az alapfeltevéseit, miszerint a gyakorlatból kiindulva nemcsak az előzetes tartalomengedélyezés minősül cenzúrának, és a szólásszabadság teljes körű védelmének megvalósulása érdekében a cenzúra fogalmának minél tágabb módon való értelmezése szükséges. Rámutat arra a nyugtalanító problémára is, hogy a szólásszabadság számos országban egyre szigorúbb jogi keretek között gyakorolható, amelyeket a különböző kontinensek és államok eltérő gazdasági, politikai berendezkedése, története, kultúrája, illetve az emberek szocializációja is befolyásol. Ráadásul az algoritmusok és a láthatatlan Nagy Testvérek korában – magánszereplők kezébe helyezve a tartalomszabályozó tevékenységet – még könnyebb korlátozni a szólásszabadság érvényesülését.

A II. fejezetben a Szerző a cenzúra fogalma alá tartozó lehetséges eszközök tipizálását végzi el és csoportosítja, hogy mit is tekinthetünk cenzúrának. A fejezet elkülöníti a politikai cenzúra és a gazdasági cenzúra eszközeit, utóbbi során a magánvállalatok bevételei az alapjogok elé kerülnek az egyes tartalmakról való döntéskor. Az internet és az óriásplatformok tartalommoderálása többnyire gazdasági cenzúrát eredményez, a véleménynyilvánításhoz való jog

* PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

magánszabályozása aggályokat vet fel, különös tekintettel arra, hogy a közösségi média szerepe vitathatatlan hírekhez való hozzáférésben.

A III. Pillanatképek a politikai cenzúra európai és amerikai történetéből című fejezet történeti áttekintést ad az Olvasó számára, a politikai cenzúra magyarországi történetére külön hangsúlyt fektet, erősítve ezzel az írás hazai jelentőségét. A történeti áttekintés elkalauzolja az Olvasót az offline világban való cenzúra terepein, amely álláspontom szerint kiválóan megalapoz a mű fókuszának, azaz az online világban jellemző cenzúra vizsgálatának.

A történeti áttekintés után a Szerző a IV. fejezetben eljut a jelenkor, az új digitális technológia kihívásaihoz, a közösségi média elterjedéséhez és a tartalommoderálás újfajta megjelenéséhez. A Szerző gyakorlati példákkal szemlélteti, hogy a közösségi média nem maradhatott jogmentes tér, azonban nehézséget okoz, hogy a különböző jogi kérdésekre az eltérő jogi kultúrák eltérő választ adnak. A Szerző ezért az Amerikai Egyesült Államokban és az Európai Unióban történő szabályozási kísérletek bemutatására törekszik az újmédia felelősségi kérdéseinek tárgyában.

Az Olvasó az V. fejezetben eljut a szabályozási lehetőségekig az USA-ban és megismerheti a platformszolgáltatók álláspontját is az internet szabályozása és a felmerülő problémákra vonatkozóan. Így ismereteket szerezhet a Facebook Ellenőrző Bizottság működéséről, céljáról, döntéseiről, valamint a kapcsolódó aggályokról, illetve a Twitter törekvéséről is az iparág mögötti szabványrendszerek felülvizsgálata kapcsán. A Szerző kritikát is megfogalmaz az amerikai szabályozással szemben, a társszabályozást támogatja. Osztom az USA és az EU együttműködésének szükségességét képviselő álláspontot tekintettel az internet és a közösségi média természetére, globális voltára, a techmamutok amerikai származására, de európai jelenlétére.

A VI. fejezet a korábbi fejezetben megemlített új európai keretrendszert részletezi, bemutatja a DSA és a DMA rendeletjavaslatok főbb irányait, azok előnyeit és hátrányait is számba veszi. Konklúzióként levonja, hogy szükséges a szigorúbb szabályozás, az iránykijelölés, ám a rendeletek hatékonysága nagyban függ attól, hogy az egyeztetési folyamatban milyen irányba mozdul a rendeletsomag.

A VII. fejezet a kínai (ázsiai) modellt veszi górcső alá, ami véleményem szerint nagymértékben emeli a kötet értékét, ugyanis a modell szakirodalomban való feldolgozása kivételes, a hangsúly a tudományos munkákban általában a két nagy (EU, USA) modellre tevődik. A kínai modell az internetszuverenitást helyezi előtérbe, amely hangsúlyos jogi szabályozással, szankciókkal ellátott szerkesztői felelősséggel, jelentős állami mozgástérrel, politikai célú cenzúrával, totális megfigyelésen alapuló rendszerrel az Arany Pajzs Projekt keretében jellemezhető.

A Szerző a Tartalomszabályozás emberi és technikai vonatkozásai című VIII. fejezetben olyan jelenkori kérdéseket boncolgat, hogy az aggályos tartalmak hogyan kerülnek eltávolításra, mint például a koppenhágai Kis habléány szobor meztelenség miatti eltávolítása a Facebookról. A mesterséges intelligencia kihívásaira, alkalmasságának kérdésére, valamint az ember általi moderálás aggályaira is rámutat, megoldásként a két erőforrás együttes használatát javasolja.

A IX. fejezetben két, a témában legfontosabb nemzetközi bíróság, az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bírósága gyakorlatában előfordult legjelentősebb, mérföldkőnek számító eseteket ismerteti a Szerző, kiemelve a felelősség kérdésére vonatkozó megállapításokat, pontosítva a jogi szabályozások kevésbé világos tartalmát és egyes fogalmakat.

A felelősség kérdéskörére vonatkozó esetjog után a Szerző a X. és XI. fejezetben az internet-hozzáférés korlátozásának az EJEB előtti gyakorlatát, valamint a politikai cenzúra új eszközeit ismerteti, hangsúlyt fektetve a 2020-as évek elejére. A Szerző sötét jövőt vázol fel: főként a választások, politikai események idején számos országban internetleállítások sértik a véle-

ményszabadságot, ami veszélyes precedenst teremthet az államok összefogásával; a fejezetben jól kirajzolódik a cenzúra növekedésének tendenciája.

Az utolsó, XII. fejezet a jövő lehetséges irányait mutatja be, a Szerző megoldási javaslatként szerepelteti a közszolgálati internetet, valamint a tudományban felmerült megoldási javaslatokat is számba veszi. Álláspontja szerint a keretrendszer megalkotása továbbra is várat magára, a problémákat egyedül a főszereplők egyike sem lesz képes kezelni. Egyetértek azon megállapításával, hogy a társszabályozás lenne a megoldás, amelyhez egy 26 pontból álló kritériumrendszert is kidolgoz.

Összességében az írás azért is kiemelkedő jelentőségű, mert a Szerző a történeti áttekintést alapul véve, a műben végig lépést tart a modern kor kihívásaival. A témában hiánypótló kötet egészére jellemző, hogy mindvégig olvasmányos, a laikusok számára is élvezhető marad amellet, hogy alapos és kimerítő kutatómunkával széleskörűen feldolgozza a már elérhető nemzetközi és hazai forrásokat, a téma elismert szakértőinek nézőpontjait, a tudományos munkák mellett a gyakorlattal színesíti az egyes fejezeteket, és a megértést segítő illusztrációkat, ábrákat is használ. A Szerző a végig érezhető kritikai hangvétel mellett számos olyan, álláspontom szerint megfelelően alátámasztott megoldási javaslattal áll elő, amely a szakemberek számára hasznos munícióul szolgálhat az online tartalomszabályozás máig fennálló kihívásainak megoldására.